

анализа абсолютизации роли Взрослого в интеграции личности в последнее время сменялась признанием необходимого участия в этом процессе Родителя и Ребенка. В связи с этим разработаны специальные методы, направленные на образование "новых" эго-состояний "Родитель" и "Ребенок" в случае, если они нарушены. Для диагностики эго-состояний и их форм в трансактном анализе разработан ряд вербальных методик, определяющих развитость, "энергетическую наполненность" эго-состояний и их форм. Несмотря на свою распространенность, эти методы подвергаются критике как клицинистами, так и теоретиками трансактоного анализа за узкий подход, не учитывающий особенностей отношений между эго-состояниями. Возможность более широкого подхода к диагностике эго-состояния дает разработка проективных, в частности рисуночных методик, а также метод трансактоного реинтерпретации личных опросников (например, опросников Р. Кеттела, ММРІ и др.).

В жизни каждого человека наступает такой момент, когда ему необходимо разобраться в себе. Трансактоный анализ дает ряд рекомендаций, которые человек может понять и использовать в своей жизни. Задача трансактоного анализа прежде всего помочь человеку найти свою жизненное течение и научиться им управлять.

СПИСОК ЦИТИРОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Берн, Э. Групповая психотерапия / Пер. с англ. А. Калмыкова, Е. Калмыковой, В. Калиненко. – М.: Академический Проект, 2000. – 464 с.
2. Берн, Э. Игры, в которые играют люди: психология человеческих отношений. Люди, которые играют в игры: Что вы говорите после того, как сказали «Здравствуйте»? / Пер. с англ. под ред. Н. Бурыгиной, Р. Кучаровой. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 640 с.
3. Берн, Э. Трансактоный анализ в психотерапии: Системная, индивидуальная и социальная психиатрия / Пер. с англ. А. Калмыкова, В. Калиненко. – М.: Академический Проект, 2001. – 320 с.
4. Юров, А. Что нужно знать о ТА, чтобы начать работу / www.river.com.ru

УДК 398.21:372.2

Радковіч Г.

Навуковыя кіраўнікі: выкладчык кафедры беларускай і рускай моў Пікула Л.У., настаўніца Павіцеўскага дзіцячага сада-сярэдняй школы Цецярук Н.В.

МІКРАТАПАНІМІЧНЫЯ НАЗВЫ В. ПАВІЦЦЕ КОБРЫНСКАГА Р-НА

Вывучэннем дадзеных назваў займаецца такая навука, як анаматыка, а ў ёй вялікі раздзел – тапаніміка. Слова гэта грэчаскае, складаецца з 2-х: *топас* – мясцовасць, месца і *анома* – імя [1], [2]. Карацей кажучы – імя месца, звязанага з жыццём чалавека; геаграфічная назва.

У працэсе збору матэрыялу перад намі была пастаўлена задача высветліць паходжанне і сістэматызаваць мікратапанімічныя назвы в. Павіцце Кобрынскага р-на.

Сярод тапанімічных назваў вылучаюць *айконімы* – назвы населеных пунктаў, а таксама *мікратапонімы* – назвы дробных, невялікіх аб'ектаў. Асобна стаяць *гідронімы* – назвы азёр, рэк, сажалак, крыніц; *дрымонімы* – назвы лесу. Большасць тапонімаў – гэта старажытныя словы нашай мовы або суседніх моў. Тапаніміка як навука знаходзіцца на перакрываванні некалькіх галін ведаў: мовазнаўства, геаграфіі, гісторыі. Гісторыя грамадства, якое стварае назву, дае ёй грамадзянскае, сацыяльнае тлумачэнне, аднесенае да перыяду яе ўзнікнення. Вось чаму так важна заглыбіцца ў самыя старажытныя дакументы, кнігі. Нават тыя, што захоўваюцца ў мясцовых архівах, бібліятэках, праліваюць святло для больш дакладнага ўстанаўлення вытокаў розных назваў.

Яскравым прыкладам гэтага з'яўляецца тапаніміка вёскі Павіцце Кобрынскага раёна Брэсцкай вобласці.

Вёска Павіцце характарызуецца раўнінным ландшафтам, багаццем лясоў, наяўнасцю балотаў, нізкіх сырых мясцін, невялікіх рачулак. Гэта знайшло шырокае адлюстраванне ў геаграфічнай тэрміналогіі, якая актыўна фарміруе мясцовую мікратапанімію.

Айконім "Павіцце" фарміраваўся на працягу стагоддзяў у самай цеснай сувязі з жыццём і дзейнасцю тых людзей, якія насялялі дадзеныя землі, што і дало аснову назве месца знаходжання вёскі [3].

Павіцце – і. Віць – абазначае "балота або гаць", па – абазначае "разам". А ў сукупнасці – "разам з балотам", ці вёска каля балота. 2. А іншае тлумачэнне наступнае: на адным месцы, каля дарогі, разлівалася вада і клалі "веткі", каб праехаць. "Па вецце" – Павіцце. Айконім створаны па мадэлі "прыназоўнік+назоўнік лексема": па+вецце=павіцце.

У аснову гіронімаў вёскі Павіцце пакладзены шэраг назваў, якія абазначаюць разнавіднасці балот паводле пэўнай характэрнай адзнакі. Найчасцей – гэта лексемы са значэннем "дрыгвяністае балота".

У гэтым сэнсе трапілі ў склад гідраніміі тэрміны: Балота-галя, Вобродэ, Полоса. Балота-галя – балота вялікае па памерах, глыбокае, вязкае (галеча). У складзе гідраніміі выяўлены шэраг назваў, якія абазначаюць паняцце "нізкае забалочанае месца". Гэта "брод". Па мадэлі "прыназоўнік+назоўнік лексема" створаны гідронім Вобродэ=во+бродэ.

Дрымонімаў (мікратапонімы, якія фіксуюць назвы лясоў, хмызнякоў) у дадзенай вёсцы было налічана чатырнаццаць: Барданчкі, Казна, Калюжы, Краснэ, Крывуля, Осэнка, Палыча, Панскае, Рачок, Рудава, Сканалёва хвоінка, Слаўнэ, Стэмолужэ, Трынальскэ.

У шэрагу дрымонімаў назвы ўзніклі па пэўнай прымеце: месцы ўзнікнення, форме, падаваннях і інш.: Калюжы, Крывуля, Палыча, Рачок, Рудава, Слаўнэ.

Па прозвішчы ўласнікі былі названы месцы ў лесе: Барданчкі, Сканалёва хвоінка. Сканалёва хвоінка – лес. Гэты лес названы па колішнім знаходжанні палёў дзёда Сканаля. Утворана па мадэлі "прыналежны прыметнік+назоўнік": Сканалёва хвоінка.

Трынальскэ – тры лясы, дзе расла ляшчына. Створаны па мадэлі "колькасны лічэбнік+прыназоўнік+назоўнік": тры+на+льскэ (ляшчыны).

Осэнка – лес, у якім расло вельмі шмат асін. Дадзены дрымонім матываваны апелятывамі оснік, оснікі, осі, осоўка, якія абазначаюць паняцце "асінавы лес".

Найбольш вылучана мікратапонімаў. Іх колькасць перавышае 64: Бліжнеце, Блыжное, Бурок, Бярызюва, Вірок, Водмоша, Вітчін, Вострове, Вошэва гора, Вуёва, Вярхе, Вярэтэ-нэшча, Гнездэшча, Голоднэця, Гороховшча, Грознэ, Груд, Дідув вострув, Доропіёва, Дужыкова гара, Завуёва, Загора, Заезвінке, Зайчыкова гора, Закорчма, Захода, Клён, Кобелле, Ковалёва грэбля, Колода, Клэты, Карагулька, Козыры, Крыва гара, Куціц, Лазы, Лябляшыў, Маковішча, Містэчко, Новікова гора, Нывке, Омялэнка, Папароты, Перахід, Пішчылка, Погарішча, Подгадка, Подмысток, Подыванне, Пячшча, Сальбішча, Смільница, Становешча, Старэнка, Ступечэво, Сылэцэ, Сяло, Траве, Тялітуб, Чартыш, Чорновеця, Чорны вострув, Чэрыш, Ходырок, Язвіна, Ямішча.

Бярызюва – востраў, на якім раслі бярозы. Створаны на аснове назваў дрэў, якія раслі на дадзеным месцы. Па мадэлі "корань назоўніка+суфікс": бярыз+ов+я=Бярызюва.

Водмоша – поле, на якім было шмат вады і шмат імху. Назва пайшла ад характару раслін, якія раслі на дадзеным месцы. Па мадэлі "прыстаўка+корань назоўніка": вод+мош+а=Водмоша.

Погляд палешука спыняўся не толькі на ўзвышшах, але і проста на сухіх мясцінах сярод балоцістых масіваў. Адною з распаўсюджаных назваў такіх мясцін з'яўляецца востраў. Вострове – зямля, якая знаходзіцца сярод вязкага балота.

Старэнка – мясцовасць. Называлі так, таму што гэта самая старая вуліца. Лексема старэ-нешта – вельмі старое. Дадзены мікратапонім створаны па мадэлі "корань лексемы+суфікс": стар+энк = Старэнка.

Ступечэво – 1. Урочышча, на якім расла лекавая расліна – ступка. 2. Урочышча, хутар, куды перш за ўсё ступіла нага чалавека. Лексема ступіць – першым знайсці, адкрыць нешта, ці ступка –лекавая расліна. Дадзены мікратапонім створаны па мадэлі "корань лексемы+суфікс": ступ+чэв=Ступечэво.

Мясцовая геаграфічная тэрміналогія – адзін з важнейшых лексічных элементаў, на базе якіх фарміруецца мікратапанімія вёскі. Асабліва часта ў якасці матывавальных асноў выступаюць назвы аб'ектаў воднага і нізіннага рэльефу. Сярод іх прыкметна дамінуюць назвы ўрочышчаў. Самае агульнае значэнне перадаецца тэрмінам урочышча, які пашыраны на ўсёй даследуемай тэрыторыі. Астатнія абазначаюць нізінныя месцы рэльефу: негатыўнай адзнакі (Балота – галя, Вобродэ і інш.), разнавіднасці расліннага покрыва (Краснэ, Осэнка і інш.). Мікратапонімы, матываваныя гэтымі лексемамі, пераважна замацаваны за ляснымі ўрочышчамі і сенажацямі. Балотная наменклатура найбольш яскрава адлюстравалася ў мікратапаніміі паўночнай, найбольш забалочанай часткі вёскі Павіцце.

Побач з тэрміналогіяй нізіннага рэльефу ў мікратапаніміі Павіцця шырока адлюстраваліся гідронімы (вірок, брод і інш.). Мікратапонімы, утвораныя на іх базе, называюць сенажці, размешчаныя ўздоўж рачулак і невялікіх канальцаў, каля прыродных паглыбленняў, напоўненых вадой.

Мікратапанімія Павіцця змяшчае шэраг назваў: узвышша, гара, груд, грэбля і інш. Мясцовыя жыхары шырока выкарыстоўвалі ўзвышаныя ўчасткі для земляробства, у выніку чаго ў працэсе земляробчай практыкі многія тэрміны набылі ўласнае значэнне. У прывастансці, груд → Груд, грэбля→ Грэбля. Прычына такіх семантычных пераасэнсаваных бачыцца ў блізкасці рэалій, якія абазначаюцца тапаграфічнай і земляробчай тэрміналогіяй. Звычайна назвы з гэтымі асновамі замацаваны за палявымі ўчасткамі, зрэдку – за сенажацямі, што ўзніклі на месцы былога лесу ці хмызняку.

Характэрнай адзнакай даследуемай зоны з'яўляецца шырокае выкарыстанне ў якасці ўтваральных асноў мікратапанімаў назваў мясцовай флоры. Для старажытнага чалавека на самым раннім этапе яго жыцця лес меў першаступеннае гаспадарчае значэнне. Ён не толькі карміў чалавека сваімі дарамі, але і распрацоўваўся пад раллю і сенажаць. Відаць, для зямельных участкаў лепшымі папярэднікамі былі бярознікі, алешнікі. Мікратапонімы, матываваныя назвамі іншых лясных масіваў і хмызнякоў, амаль без выключэння называюць сенажацямі.

Многія геаграфічныя тэрміны зафіксаваны толькі ў складзе мікратапанімаў, напрыклад, назвы старых вуліц, урочышчаў: Старэнка і інш. Разам з тым усе яны засведчаны ў якасці апелятываў на сумежнай тэрыторыі. Гэта дае падставу лічыць, што названыя тэрміны былі характэрны і для нашай мясцовасці, але з цягам часу іх выцеснілі з ўжытку новыя тэрміны.

Пераважная большасць геаграфічных тэрмінаў, што ўвайшлі ў склад мікратапаніміі вёскі Павіцце, маюць агульнабеларускае пашырэнне. Рэгіянальныя тэрміны складаюць адносна невялікі працэнт, але ў асноўным – гэта спецыфічныя, ужуваемыя выключна ў вёсцы Павіцце, тыпу Чартыш, Тялідуб, Стэмаложэ і іншыя.

Паходжанне большасці назваў рэк і азёр, урочышчаў, лясоў, палёў і інш. звязана з іх прыроднымі асаблівасцямі, велічыняй і формай, назвамі жывёл і раслін.

СПІС ЦІТАВАНЫХ КРЫНІЦ

1. Булыка, А.М. З моў блізкіх і далёкіх / А.М. Булыка. – Мінск: Асвета, 1986. – 242 с.
2. Красней, В.П. Грані слова / В.П.Красней. – Мінск: Асвета, 1992. – 186 с.
3. Памяць Кобрынскі раён. – Мн.: Белта, 2002. – 570 с.